

اشاره

شاید در نگاه اول چنین به نظر بیاید که مراکز پیش دبستانی با شیوه‌های رایج آموزشی، فقط در شهرهای بزرگ فعال‌اند و یا سوگیری آموزشی و تربیتی آن‌ها همان‌هایی است که در شهرها به کار می‌رود و بقیه از آن الگو برمی‌دارند. البته ممکن است بخشی از کار مراکز پیش دبستانی در شهرهای کوچک و مناطق غیرشهری چنین باشد، اما حتماً باید بخشی را نیز مرهون توان، استعداد و برنامه‌های آن مراکز و عوامل مرتبط دانست. به عبارت دیگر، تهیه‌ی محتوای غیرمتمرکز و مناسب منطقه‌ی جغرافیایی و آزادی عمل نسبی عوامل آموزشی در این مراکز، باعث می‌شود تا ابداع و خلاقیتی در فعالیت‌های مربیان و کلاس‌های آن‌ها پدید آید. این محتوا با توجه به محیط زندگی، روحیات و نوع نگرش به آموزش پیش دبستانی و شیوه‌های متنوع آموزشی و اجرای محتوا، کیفیت‌های خاصی پیدا می‌کند.

یک مدرسه و دو شیوه

تنوع شیوه‌های آموزشی در دو کلاس پیش دبستانی یک مدرسه‌ی روستایی

گزارش: اصغر ندیری
عکس: رضا بهرامی

طی بازدیدی که از دو واحد پیش دبستانی در روستای «آزادمون» محمودآباد، از توابع آمل در استان مازنداران داشتیم، شباهت‌ها و تفاوت‌های موجود در کار و شیوه‌های این مراکز را از نزدیک مشاهده کردیم. دریافتیم که در روستاها و با حضور مربیان و آموزگاران باتجربه و نیز حضور پی‌گیر اولیای دانش‌آموزان، می‌توان به نحوی مناسب اهداف تربیتی و آموزشی مورد نظر این دوره را پیاده کرد.

این روستای سرسبز در یک مدرسه‌ی ابتدایی دوکلاسی پیش دبستانی، یکی برای دختران (نوبت صبح) و دیگری پسران (نوبت عصر) داشت. از آن‌جا که به روزهای پایانی سال تحصیلی در هر دو نوبت رسیده بودیم و رفت و آمدهای مادران به مدرسه زیاد شده بود، برای ما این سؤال مطرح می‌شد که: «خانواده‌ها در محیطی روستایی و دارای جنگل، دشت و شالیزار، چه نیازی دارند که کودکان خود را به پیش دبستان بفرستند؟» زمین‌های کشاورزی و رسیدگی به مزرعه یا دام‌ها، این امکان را می‌دهد که بچه‌ها دیگر نیازی به جایی برای سرگرمی یا وقت‌گذرانی نداشته باشند. اما به زودی جواب گرفتیم که: «زندگی امروز دیگر اتلاف زمان را برنمی‌تابد، هرچند که با کودک طرف باشیم. سن آموزشی در جهان پایین آمده و در حقیقت در شرایط جدید، به بازنگری و ایجاد دگرگونی در نگاه‌ها و شیوه‌ها نیاز است.»

در این بازدید، ابتدا با مربی نوبت صبح، خانم صفیه امام‌قلی‌زاده در دبستان «حضرت رقیه» به گفت‌وگو پرداختیم. او فوق‌دیپلم بهداشت مدارس است و با شیوه‌های رایج آموزشی در مراکز پیش دبستانی آشناست و از آن‌ها استفاده می‌کند. بهره‌بردن از سی‌دی‌های آموزشی برای تدریس واحدهای کار، و درست کردن شکل‌ها براساس واحد کار ارائه شده در کتاب و طبق مناسبتی که در آن ماه وجود دارد، قسمت اعظم زمان کلاس‌ها را به خود اختصاص می‌دهد.

واحد کار انجام می‌دهد. اما آن چه در نوبت بعد مدرسه دیدیم، تفاوت نسبی دو کلاس پیش‌دبستانی در یک مدرسه و در یک روستا را نشان می‌داد.

نوبت عصر

در نوبت عصر هم حضور مادران نمود داشت، ولی آن چه بیشتر به گوش می‌رسید، سر و صدای برنامه‌های شادی بود که یکی از آموزگاران پایه‌ی اول به مناسبت جشن پایان دوره در کلاس اجرا می‌کرد.

پیش از گفتن این ماجرا به کلاس پیش‌دبستانی نوبت عصر می‌رویم که خانم **تهمینه مظفری** مربی آن است. در این روش در معرفی نشانه‌ها اجرای شعرها و قصه‌ها از حرکات دست و سر استفاده می‌شود که به نوعی با تداعی مطالب گفته شده در پیش همراه است. هم‌چنین شکل و نام حروف در این حرکات نمایشی گفته می‌شود و در ذهن کودکان نقش از آن حک می‌شود.^۱

تفاوت‌ها

این جاست که ما متوجه تفاوت‌هایی می‌شویم که در یک مدرسه به چشم می‌خورد.

با توجه به وضعیت و ویژگی‌های جغرافیایی و تاریخی استان، دریا، ماهی و برنج به عنوان واحد کار پیش‌بینی شده است.»

حضور مادران

ما در مدرسه حضور مادران را پررنگ می‌دیدیم. آن‌ها در حال رفت و آمد به کلاس و مدرسه بودند. از این مربی در مورد حضور مادران در مدرسه و کنار فرزندانشان پرسیدیم. او گفت: «ما با مادرها برای هماهنگی بیشتر و درک متقابل از این دوره و کارهای پیش‌رو، جلسات ماهانه داریم. آن‌ها خصوصیات فرزندشان را از نزدیک می‌بینند و اگر مشکلاتی باشد، در دفع آن‌ها می‌کوشند. به این ترتیب استقبال از آموزش پیش‌دبستانی بیشتر می‌شود. من ۱۸ نوآموز دارم.

امروزه خانواده‌ها دوست دارند حتی در روستا، فرزند خود را به مرکز پیش‌دبستانی بفرستند. زیرا آثار خوب و موفق آن را می‌بینند. هم‌چنین با انجام فعالیت‌هایی نظیر نقاشی، دست‌ورزی و بازی با خمیر یا گل و زمزمه‌ی آیات الهی، برای رفتن به پایه‌ی اول دبستان آمادگی پیدا می‌کنند.»

این نمونه‌ای بود از فعالیت‌های یک مربی به سبک خودش و آن چه که در چارچوب

آشنایی با فضای آموزشگاه

خانم امام‌قلی‌زاده درباره‌ی ماه اول کار با بچه‌ها در آموزش پیش‌دبستانی می‌گوید: «طبق کتاب کاری که توسط اداره تهیه شده است، ماه اول را به آشنایی با فضای آموزشگاه می‌گذرانیم. ماه دوم در مورد خانواده و افراد آن است. بچه‌ها باید بدانند که خانواده اولین جامعه‌ای است که با آن سروکار دارند.»

انس با قرآن

از آن جا که آموزش قرآن کریم جایگاه خاصی در برنامه‌درسی پیش‌دبستانی دارد، مربی هم برای این فعالیت برنامه و دقت خاصی دارد. می‌گوید: «درس قرآن به صورتی ارائه می‌شود که باعث جذب کودکان و ایجاد علاقه در آن‌ها شود تا به مرور به صورت یک عادت نیکو، به قرآن کریم مراجعه کنند. سوره‌های کوتاه انتخاب می‌شوند. ابتدا مربی آن‌ها را می‌خواند و بعد از تکرار، بچه‌ها نیز هم‌خوانی می‌کنند. قصد مربی از آموزش قرآن، یاد گرفتن و خواندن از طریق شنیدن است. این آیات مفاهیمی هم‌چون آیات و نشانه‌های قدرت خداوند، اهمیت عبادت و نیکی به پدر و مادر و ... را بیان می‌کنند.

شعر، قصه و نمایش

این مربی درباره‌ی شیوه‌های آموزشی خود می‌گوید: «در این سن آموزش بچه‌ها با نقاشی، بازی و ورزش بهتر انجام می‌شود و علاقه‌ی آن‌ها را افزایش می‌دهد. به علاوه آمادگی آن‌ها هر روز سنجیده می‌شود. در ۱۵ دقیقه‌ی اول هر کلاس، با روش‌های نشاط‌انگیز نشانه‌ها را آموزش می‌دهیم. سپس با توجه به روحیه‌ی کلاس، فعالیت‌های بعدی با ورزش و بازی (معمولاً در حیاط مدرسه) انجام می‌شود.»

تعریف واحد کار

امام‌قلی‌زاده در تعریف واحد کار می‌گوید: «کتابی داریم که از طرف اداره منتشر شده است و در استان مازندران تدریس می‌شود.

برای هماهنگی بیش تر خانه و مدرسه، اولیا یا مادران در کنار فرزندان خود در جلسات ماهانه شرکت می‌کنند.

از مظفری می‌پرسیم: «آقای ناسوتی کیست و چه می‌کند؟»

او می‌گوید: «وی از آموزگاران باتجربه و با سابقه‌ی روستاست که سال آینده بازنشسته می‌شود. ایشان را هرازگاهی به کلاس دعوت می‌کنیم که با شیوه‌ی شاد و نمایشی و به صورت سؤال و جواب یا خواندن اشعار کودکانه و همراهی بچه‌ها، برنامه‌های آموزشی را اجرا می‌کنند. آقای ناسوتی سال‌هاست که در پایه‌ی اول با این شیوه تدریس کرده و به نتایج مثبتی رسیده است. حالا من و بسیاری دوستان با نحوه‌ی کار ایشان آشنا شده و تا حدودی آن را یاد گرفته‌ایم و در کلاس انجام می‌دهیم. طوری شده است که بچه‌ها حتی از فاصله‌ی دور و با حرکات دست و سر منظور مربی خود را می‌فهمند. این گونه است که دانش‌آموزان آمادگی خود را برای یادگیری القبا در پایه‌ی اول بیشتر می‌کنند.»

بهداشت و جمع‌آوری زباله‌ها، روزی شاد را با هم می‌گذرانیم.»

در پایان

خانم مظفری می‌گوید: «در پایان دوره بچه‌ها نشانه‌ها، ویژگی‌های فصل‌ها، جانوران و محیط اطراف خود و مهارت‌های زندگی و دست‌ورزی را از راه بازی یاد می‌گیرند. حتی بستن دکمه‌ی لباس یا بند کفش را هم تمرین می‌کنیم تا به نوعی مهارت‌های عملی آن‌ها تقویت شود. چنین آموزش‌هایی باعث می‌شوند که آن‌ها با توان و آمادگی بالاتری به پایه‌ی اول دبستان بروند و مثلاً به خوبی بتوانند مداد و قلم به دست بگیرند. همان‌طور که می‌بینید، پایان دوره نیز به گونه‌ای شاد و مفرح برگزار می‌شود و با حضور مادرها، جشنی برگزار می‌کنیم که خاطره‌انگیز است.»

پی‌نوشت

۱. شیوه‌ی ایما و اشاره‌ی آقای ایرج ناسوتی هر چند مورد تأیید و یا رد مجله‌ی رشد آموزش پیش‌دستانی نیست، اما چون حاصل سال‌ها تجربه‌ی وی است و به دلیل جالب بودن در نوع خود، در این مجله معرفی شده است.

آقای ناسوتی شیوه‌ی خود را در این کلاس به نمایش گذاشته است.